

ONTWERPBESLUIT WET NATUURBESCHERMING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN
GELDERLAND

Wet natuurbescherming hoofdstuk 3, ontheffing soorten overig

Datum besluit : 29 augustus 2019
Onderwerp : Wet natuurbescherming - 2016-016732 - gemeente Berg en Dal
Activiteit : schadebestrijding van das aan Postweg 17, 6561 KJ Groesbeek
Verlenen/weigeren : weigeren ontheffing

Aanvrager : Het Rijk Golfbanen
Zaaknummer : 2016-016732

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van Het Rijk Golfbanen, Postweg 17 te Groesbeek, hierna te noemen de aanvrager, van 19 december 2016, om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:

- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje '*beoordeling*' wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met enkele algemene bepalingen en een toelichting op het verdere procesverloop ('*overige verplichtingen*' en '*zienswijzen*').

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Op 19 december 2016 ontvingen wij een aanvraag van Het Rijk Golfbanen voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming voor het tijdelijk en deels afsluiten van foerageergebied van das.

De ontheffing wordt aangevraagd voor het beperken van graafschade aan delen van de golfbanen van Het Rijk van Nijmegen door foeragerende dassen.

De activiteit wordt uitgevoerd in het kader van het in de wet genoemde belang 'ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen'.

De aanvraag maakt onderdeel uit van deze ontheffing.

Op 2 februari 2006 is er een ontheffing van de Flora- en faunawet verleend voor de uitbreiding van de golfbaan. Deze uitbreiding is gerealiseerd en de ontheffing is inmiddels vervallen maar mogelijk is nog niet aan alle verplichtingen uit de ontheffing voldaan.

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Het ontwerpbesluit heeft gedurende zes weken ter inzage gelegen. Er is een zienswijze ingekomen als reactie op de terinzagelegging van het ontwerpbesluit. De zienswijze vormt de aanleiding om een aangepast besluit te nemen. Vanwege deze aanpassing wordt er nogmaals een ontwerpbesluit genomen.

Op deze aanvraag is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing verklaard.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op artikel 3.10 lid 2 van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE WEIGEREN

zoals aangevraagd door

Het Rijk Golfbanen, Postweg 17 te Groesbeek

BEOORDELING

Project

In de aanvraag beschreven project

Golfbaan Het Rijk van Nijmegen heeft met 18 holes een oppervlakte van meer dan 150 ha. Delen van de golfbaan vormen tevens het leefgebied van verschillende beschermde diersoorten die af en toe overlast geven. In bepaalde delen van het jaar worden delen van de grasmat van de golfbanen beschadigd door foeragerende dassen.

Engerlingen, de larven van onder andere mei- en rozenkever, vreten aan de ondergrondse delen van de grasplant. In de periode tussen juli en september kan de vraatschade zulke vormen aannemen dat hele delen van het gazon afsterven. Als het niet te droog is en de vraat beperkt, kan de graszode zich herstellen. Dassens foerageren op deze larven. Daarbij keren ze de losliggende mat om. In 2016 is meer dan 1,6 ha fairway op de kop gegaan. De kapot gescheurde grasmat kan niet zodanig worden teruggelegd dat deze zich herstelt. De schade wordt gerepareerd door de open plekken te frezen en met nieuwe graszoden te bedekken of in te zaaien. Om deze schade de komende jaren te beperken wil het bedrijf de komende jaren van 1 augustus tot 15 november een deel van het terrein (zie figuur 1) afschermen door een schrikdraad te spannen.

Onderzoek

In de aanvraag beschreven ecologische waarden

Het golfterrein in Groesbeek is aangelegd in dassenleefgebied. Ten behoeve van de das is het terrein middels voorzieningen zoals rasters en tunnels verbonden met haar omgeving en zo voor deze dieren toegankelijk gebleven. Sinds medio 2011 zijn oude burchtlocaties die zich op het terrein bevinden weer regulier door de das bewoond (figuur 2).

In de aanvraag beschreven factoren die effecten kunnen veroorzaken

De volgende factoren kunnen effecten veroorzaken door de aangevraagde activiteiten:

- tijdelijke afsluiting foerageergebied;
- tijdelijke versnippering leefgebied.

In de aanvraag beschreven effecten van het project op de ecologische waarden

Dassen van alle vier de kleine en grotere kraamburchten gebruiken het golfterrein om te foerageren. De burchten liggen allemaal aan de oostzijde. De bezetting van de burcht op de golfbaan zelf is nogal wisselvallig.

Duidelijk is dat de dieren uitsluitend vanuit het noorden en oosten de baan op- en afdalen. Door delen van de baan af te schermen wordt de das gehinderd op zijn vaste routes van en naar belangrijk foerageergebied.

In de aanvraag beschreven maatregelen om effecten te voorkomen

Er zijn preventieve maatregelen om de hoeveelheid engerlingen te beperken zodat het gebied minder aantrekkelijk wordt om te foerageren. De maatregelen welke zijn genomen, zijn de volgende:

- Er zijn extra spreuwenkasten opgehangen om de populatie spreuwen te vergroten en hierdoor de hoeveelheid engerlingen te verkleinen. Spreuwen eten engerlingen zonder ernstige schade te veroorzaken.
- Pleksgewijs zijn de engerlingen bestreden met Merit Turf.
- Er zijn in het verleden ook aaltjes toegepast om de engerlingen te bestrijden.
- Er zijn voederplaatsen voor de das aan de rand van het terrein gerealiseerd met de bedoeling om de das buiten het terrein te houden.
- Pleksgewijs wordt er wilde peen gezaaid in de baan. Wilde peen is de waardplant van de sluipwesp (natuurlijke vijand van de engerlingen).

Daarnaast wordt bij de afscherming van delen van de baan van 1 augustus tot 15 november rekening gehouden met de volgende voorwaarde:

- Het af te sluiten deel van de golfbaan mag pas bij grove schade (> 5 % van de oppervlakte van de fairway is opgerold) worden afgeschermd.

De aanvrager heeft tevens aangegeven dat er een vrije doorgang moet blijven tussen de hoofdburchten A en B via de tunnel onder de Zevenheuvelenweg. Aangezien dit ruim buiten het af te sluiten gebied ligt, wordt deze vrije doorgang niet door de aangevraagde situatie beperkt. Daarnaast is de afscherming beperkt door aan de oostzijde van het terrein een strook vrij te houden zodat de dassen daar ook langs kunnen blijven lopen.

In de aanvraag beschreven overtreding van verbodsbepalingen

Aan de hand van het voorgaande is in de aanvraag bepaald welke verbodsbepalingen worden overtreden. Dit is aangegeven in het aanvraagformulier. Er is ontheffing aangevraagd voor de soort en het verbod genoemd in tabel 1.

Tabel 1 Soort en verbod

Soort	Verbod
Das	Artikel 3.10 lid 1 b De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dassen opzettelijk beschadigen of vernielen.

In de aanvraag beschreven gedragscode

Uit de aanvraag blijkt dat geen gebruik gemaakt wordt van een gedragscode. Nu preventieve maatregelen, ter voorkoming van overtreding van de in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming vermelde verboden, niet in deze aanvraag zijn opgenomen, is voor het uitvoeren van de aangevraagde activiteit een ontheffing nodig.

Beoordeling van de resultaten van het ecologisch onderzoek

Wij hebben het ecologisch onderzoek beoordeeld en wij oordelen dat het onderzoek naar het voorkomen van dassen op de juiste wijze is uitgevoerd en compleet is. Door het tijdelijk, van 1 augustus tot 1 november, afschermen van essentieel foerageergebied van de das wordt de functie van de vaste voortplantings- en rustplaats aangetast. De afscherming vindt plaats indien de das er foerageert.

Het gebied heeft op dat moment dus een functie als foerageergebied en de afscherming heeft daarom een effect. Het omliggende gebied bestaat uit een gevarieerd landschap met weilanden, bos, houtwallen, maisakkers en een hoogstamfruitboomgaard. In het omliggende gebied is dus voedsel te vinden en dit blijft goed bereikbaar als het deel van de golfbaan wordt afgeschermd. De dassen moeten dan wel overstappen op meer plantaardig voedsel terwijl ze een voorkeur hebben voor dierlijk voedsel zoals de engerlingen. De dassen moeten voldoende voedsel kunnen vinden om de winterperiode door te komen. Het is onbekend wat de draagkracht is van de verschillende delen van het foerageergebied. Daarnaast varieert de draagkracht gedurende het jaar en tussen de verschillende jaren. Het is daardoor niet uitgesloten dat de dassen in bepaalde jaren bij afsluiting van het plangebied onvoldoende voedsel kunnen vinden doordat het voedselaanbod in de omgeving te beperkt is.

Andere bevredigende oplossing

In de aanvraag beschreven andere bevredigende oplossingen

In de aanvraag is aangegeven dat er maatregelen zijn genomen om het voedselaanbod voor dassen in de vorm van engerlingen te beperken. Dit is gebeurd door extra spreuwenkasten op te hangen, engerlingen te bestrijden met Merit Turf, aaltjes in te zetten en wilde peen in te zaaien om sluipwespen te faciliteren. Daarnaast zijn er maatregelen genomen om dassen buiten het terrein te houden door voederplaatsen voor dassen aan de rand van het terrein te realiseren.

Beoordeling van de andere bevredigende oplossingen

Er zijn bepaalde maatregelen uitgevoerd en toch blijft de schade optreden. De maatregelen zijn dus niet voldoende om de golfbaan te laten voldoen aan de gestelde standaard. Dit komt doordat de golfbaan in het leefgebied van de das is aangelegd. De gestelde standaard voldoet dus niet voor deze golfbaan. Een goede oplossing zou kunnen zijn om de standaard aan te passen naar het niveau van een golfbaan in dassenleefgebied.

Belang

In de aanvraag beschreven belangen

In de aanvraag is het belang aangegeven van het voorkomen van schade, waaronder schade aan sportvelden.

In 2016 is de schade geschat op ongeveer € 100.000,-.

De kosten bestaan uit het herstel van 1,6 ha met graszoden (inclusief arbeid en inzet machines) voor € 32.000,-, de inhuur van een machine om plekken uit te frezen voor € 2.400,- en de inzet van uren voor het leggen graszoden voor € 15.000,-. Daarnaast is het exploitatieverlies moeilijk in te schatten / te meten, omdat dit ook van andere factoren afhankelijk is zoals bijvoorbeeld het weer. Verder zal de golfbaan in de winter en zelfs in het voorjaar nog hinder van de schadeplekken ondervinden. De minimale exploitatieschade is ingeschat op € 50.000,-.

Beoordeling van de belangen

Wij kunnen instemmen met het in de aanvraag beschreven wettelijk belang welke is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2 Soort en belang

Soort	Belang
Das	Artikel 3.10 lid 2 b Ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen.

Gunstige staat van instandhouding

In de aanvraag beschreven effect op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten
De Nederlandse populatie van de das bestond in 2015 uit 5.000 - 6.000 exemplaren. Rond 1960 stond de soort op een dieptepunt met ongeveer 1.200 individuen. Sinds 1990 neemt de populatie door soortgerichte maatregelen weer toe. De populatie van het Rijk van Nijmegen heeft zich ook in de moeilijke jaren steeds kunnen handhaven en heeft zich als een van de eerste populaties hersteld en bedraagt nu ongeveer 100 exemplaren. Dat is ook ongeveer de draagkracht van het gebied.

Voor das geldt dat door de maatregelen de gunstige staat van instandhouding op landelijk en regionaal niveau niet wordt beïnvloed. Voor geen van de families is de golfbaan het enige leefgebied. Voor dassen is het najaar belangrijk om op te vetten voor de winterslaap. Hiervoor zijn eiwitten (engerlingen) minder belangrijk dan koolhydraten (maïs). Vanwege de zachte winters is het opvetten minder cruciaal geworden.

Beoordeling van de effecten op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten
De landelijke staat van instandhouding van de das is relatief gunstig. Het uitvoeren van het project als bedoeld in de aanvraag leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de das in Nederland. Op lokaal niveau kan het echter wel een sterk negatief effect hebben als in een voedselarme periode / voedselarm jaar het voedsel op de golfbaan nodig is om te overleven. Op lokaal niveau kan het project wel tot een verslechtering leiden van de staat van instandhouding.

Zienswijze

Zienswijze van Das&Boom te Beek-Ubbergen, gedateerd 27 februari 2018

In de zienswijze is aangegeven dat het afsluiten van een deel van de golfbaan gedurende een deel van het jaar een grote negatieve invloed op het leefgebied van de das. Onderstaand wordt de zienswijze uitgebreid beschreven en vervolgens geven wij onze reactie.

Het afsluiten van circa 80 hectare foerageergebied van de das is een enorme aderlating voor de dassen die grotendeels afhankelijk zijn van het golfbanencomplex om aan hun voedsel te komen, zoals de dassen afkomstig van hoofdburcht A. Ook de dassen die wonen in de burcht direct ten noorden van het golfbanencomplex zullen problemen krijgen. Aan de overzijde van de N841 bevinden zich immers de territoria van de dassen uit hoofdburchten B en C. Dassens zijn sterk territoriale dieren waardoor de kans groot is dat er in de periode dat het golfterrein grotendeels afgesloten is, gevechten zullen ontstaan tussen de dassen van de verschillende families. Doordat er voor de dassen van hoofdburcht A nog maar circa 20 hectare foerageergebied binnen het golfterrein overblijft, zullen deze dassen ook verder weg hun voedsel moeten gaan zoeken in zuidoostelijke richting. Het gevaar bestaat dan dat ze op het niet ingerasterde deel van de N841 dood worden gereden of in de bebouwde kom van Groesbeek terecht komen.

Het golfterrein kan ook nog eens vanaf 1 augustus afgesloten worden en dat is precies de periode dat het belangrijkste voedsel, de regenwormen, moeilijker te verkrijgen is. Dassens zijn dan juist in die periode afhankelijk van alternatieve voedselbronnen zoals emelten en engelingen.

In de beoordeling door de provincie van de resultaten van het ecologisch onderzoek, wordt door de provincie gesteld dat het afschermen van essentieel foerageergebied de functie van de vaste voortplantings- en rustplaats aantast. Opmerkelijk genoeg stelt de provincie vervolgens vast dat er in het omliggende gebied nog steeds voldoende voedsel te vinden is. Deze twee vaststellingen zijn tegenstrijdig.

Als een voedselgebied inderdaad essentieel is betekent dit dus dat er in de omgeving niet voldoende voedsel aanwezig is, of dat het misschien wel aanwezig is maar al bezet is door een andere dassenfamilie. En dat laatste is nu precies wat er aan de hand is. Het beschikbare voedselgebied aan de oostzijde van de N841 wordt bezet door de dassenfamilies van de burchten B, C en D.

Opmerkelijk is verder de passage dat dassen geacht worden in het omliggende gebied over te stappen op plantaardig voedsel. Op welk plantaardig voedsel moeten de dassen dan overstappen begin augustus? Eind augustus en september is mais een zeer aantrekkelijke voedselbron voor dassen, waardoor het probleem van Het Rijk Golfbanen over gaat naar de agrariërs die mais telen.

In voorwaarde 7 wordt gesteld dat een deskundige op het gebied van de das dient vast te stellen hoe groot het voedselaanbod in de omgeving is voor de das, en indien dat voedselaanbod te beperkt wordt bevonden het gebied niet afgesloten mag worden. Drie opmerkingen hierover:

1. Het Rijk Golfbanen zal de deskundige aanstellen. Betwijfeld mag worden of die deskundige nog wel zo objectief is.
2. Het vaststellen of het voedselaanbod in de omgeving voldoende is, is zeer subjectief. Het is niet kwantificeerbaar. Handhaving van deze voorwaarde is dan ook onmogelijk.
3. De belangrijkste reden dat deze voorwaarde onzinnig is, is het feit dat er geen rekening gehouden wordt met de aanwezige dassenfamilies in het omringende gebied. Al zou er voldoende voedsel beschikbaar zijn, dan zou door het territoriale gedrag van de dassen de dassen afkomstig van het golfterrein uit dit gebied verdreven worden.

Concluderend kan gesteld worden dat de maatregelen die Het Rijk Golfbanen wil nemen om omvangrijke schade te voorkomen, slecht zullen uitpakken voor de dassen die nu voor het grootste deel afhankelijk zijn van die golfbanen, met als reële kans dat de dassenfamilie of leden van die familie op het golfterrein zullen verdwijnen.

Reactie op zienswijze

De zienswijze gaat in essentie over het vaststellen van de draagkracht van het gehele leefgebied van dassen op en nabij het golfterrein. Het is lastig om de draagkracht vast te stellen want dassen maken gedurende het jaar gebruik van verschillende onderdelen van hun leefgebied. Daarnaast zit er variatie tussen de jaren. Dit is afhankelijk van de beschikbaarheid van voedsel in een bepaald deel. Het gevarieerde leefgebied zorgt ervoor dat de kans het grootst is dat de dassen altijd ergens voldoende voedsel kunnen vinden. Het afsluiten van een deel van de golfbaan gedurende een deel van het jaar kan leiden tot een voedseltekort voor de das. In het ontwerpbesluit was beoordeeld dat de kans op het optreden van een voedseltekort beperkt was en dat dit geheel zou kunnen worden voorkomen door voorafgaand aan het afsluiten van het terrein onderzoek te doen naar de voedselbeschikbaarheid. De zienswijze geeft aanleiding om dit standpunt te heroverwegen. Wij zijn het eens met de zienswijze en oordelen dat negatieve effecten wel op kunnen treden die de lokale staat van instandhouding van de das in gevaar kunnen brengen en dit niet opweegt tegen het belang van de golfbaan om schade te beperken in combinatie met de voorhanden zijnde alternatieven.

Conclusie

Vanwege de vaststelling dat de uitvoering van het aangevraagde project mogelijk afbreuk doet aan het streven de populatie van de das te behouden en dit niet opweegt tegen de alternatieve mogelijkheden, kan de ontheffing niet worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

Algemeen

Wij wijzen u er op dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet en regelgeving.

ZIENSWIJZEN

Gedurende de periode van terinzagelegging kunnen belanghebbenden schriftelijk of mondeling zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren brengen. Ingediende zienswijzen worden met het uiteindelijke besluit en de bijbehorende stukken ter inzage gelegd.

Schriftelijke zienswijzen kunnen worden gericht aan Gedeputeerde Staten van Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, of aan post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer dat op de eerste bladzijde van het ontwerpbesluit staat vermeld. Voor een mondelinge zienswijze of toelichting over het ontwerpbesluit kan contact worden opgenomen met het Provincieloket (telefoonnummer (026) 359 99 99).

Wij maken u erop attent dat alleen beroep tegen het uiteindelijke besluit kan worden ingediend als de indiener ook een zienswijze heeft ingebracht tegen het ontwerpbesluit en men belanghebbende is.

De periode van terinzagelegging is te vinden onder de technische informatie van de kennisgeving. Deze kennisgeving is in te zien op de website van Overheid.nl.

Arnhem, 29 augustus 2019

Bijlagen:

- Bijlage 1: Kaart projectlocatie
- Bijlage 2: Kaarten waarnemingen

BIJLAGE 1

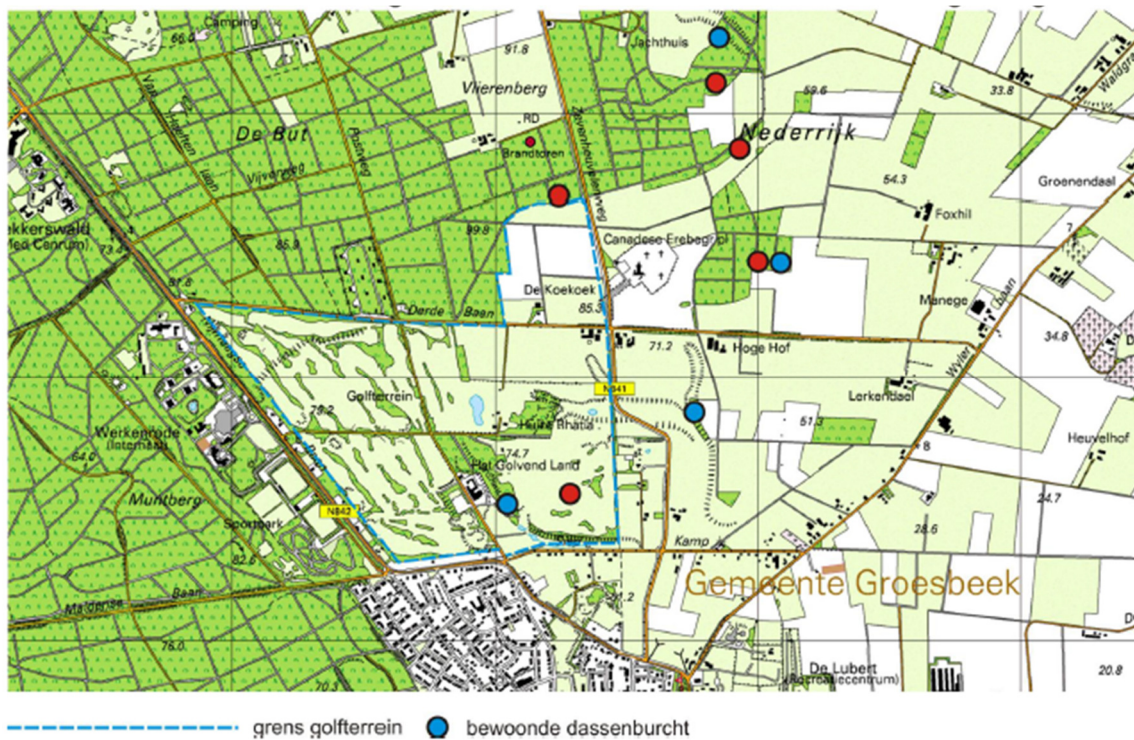
Kaart projectlocatie



Figuur 1 Plangebied van af te schermen gebiedsdeel (wit)

BIJLAGE 2

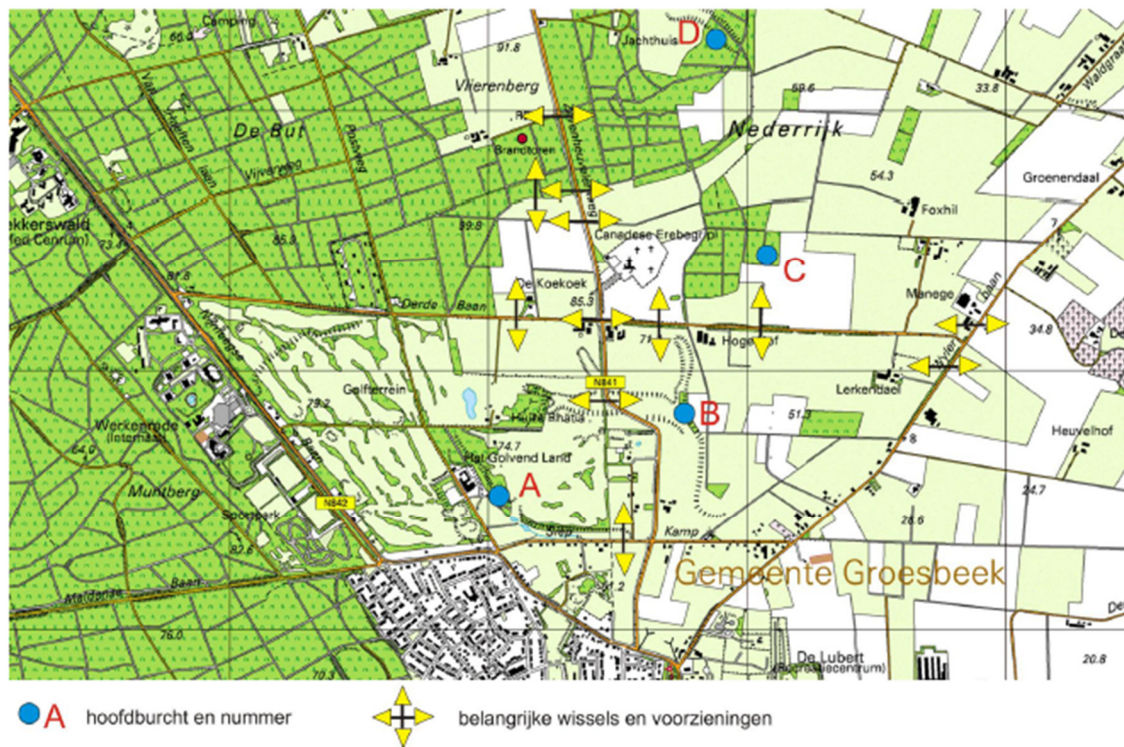
Kaarten waarnemingen das



Figuur 2 Ligging dassenburchten



Figuur 3 Locaties verkeersslachtoffers dassen in 2012 tot en met 2016



Figuur 4 Locaties van hoofdburchten en wissels van dassen